

Pikaopas

PALVELUIHIIN 1

PERUSTIETOA KEHITYSVAMMAISEN LAPSEN JA HÄNEN PERHEENSÄ PALVELUISTA

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO

PIKAOPAS PALVELUIHIN 1

PERUSTIETOA KEHITYSVAMMAISEN LAPSEN JA HÄNEN PERHEENSÄ PALVELUISTA (PÄIVITETTY HUHTIKUUSSA 2016)

Lapsenne on aina ensisijaisesti lapsi. Hänellä on lisäksi sairaus tai vamma. Tämä tuo mukanaan paljon kysymyksiä, erityistarpeita ja uuden tiedon tarvetta. Lapsen kasvaessa perheenne tarpeet ja kysymykset muuttuvat. Palveluiden lähtökohtana ovat aina lapsen ja perheen tarpeet. Jokaisella palvelulla on omat lainsäädäntöön pohjautuvat myöntämisperusteensa. Palvelun saamiseksi tulee tehdä kirjallinen hakemus. Myös palvelun myöntämisestä tai epäämisestä on saatava kirjallinen päätös, johon on liitetty ohjeet muutoksenhausta.

Perheen tarvitsemien palveluiden lisäksi on hyvä saada kohdata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä ja saada heiltä vertaistukea. Kokemuksia voidaan vaihtaa kahden kesken, vertaistukiryhmissä, kursseilla, tapaamisissa tai internetin keskustelupalstoilla. Tämän pikaoppaan lo-

pussa on linkkejä netissä toimiviin keskustelupalstoihin ja vertaistukea tarjoaviin yhdistyksiin.

Pikaoppaassa on tietoa alle 18-vuotiaiden kehitysvammaisten henkilöiden ja heidän perheidensä tyypillisistä palvelutarpeista sekä ikäkausittain että aihealueittain jaoteltuna. Pikaopas antaa perustietoa palveluista ja ohjaa etsimään lisätietoa. Kehitysvammaisten Tukiliiton sosiaaliturvaoppaasta löytyy laajemmin tietoja samoista asioista. Opas on Tukiliiton lakineuvonnan nettisivuilla www.kvtl.fi/fi/lakineuvonta/.

Pikaoppaassa ei ole huomioitu tilannetta, jossa myös lapsen vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittävä oppimisvaikeus. Näissä tilanteissa täytyy lapsen palveluiden lisäksi huomioida myös vanhemman tarvitsemat palvelut ja tukitoimet.

SISÄLTÖ

s.3 **1** TYYPILLISIMMÄT PALVELUT IKÄKAUSITTAIN

s.3 **2** RASKAUSAIKA JA SYNTYMÄ

s.4 **3** PALVELUIDEN SUUNNITTELU

s.5 **4** ARKEA TUKEVAT PALVELUT

s.6 **5** LIIKKUMINEN

s.7 **6** KOMMUNIKOINTI

s.7 **7** TERVEYDENHUOLTO JA KUNTOUTUS

s.8 **8** PÄIVÄHOITO, KOULU JA JATKO-OPINNOT

s.9 **9** MUITA TALOUDELLISIA TUKIMUOTOJA

s.9 **!** LINKKEJÄ LISÄTIETOOON

MÄÄRITELMÄT

Subjekttiivinen oikeus palveluihin

SUBJEKTIIVINEN OIKEUS tarkoittaa sitä, että kunnan on aina myönnettävä haettu palvelu, mikäli palvelun saamisen edellytykset täyttyvät. Palvelun myöntämisen edellytykset ja vaikeavammaisuuden kriteerit on laissa määritelty jokaisen palvelun osalta erikseen.

Esimerkiksi henkilölle myönnetty Kelan korotettu tai ylin vammaistuki ei suoraan oikeuta häntä saamaan tarjolla olevia palveluita.

Määrärahasidonnaiset palvelut

MÄÄRÄRAHASIDONNAISTEN palvelujen myöntäminen on sidoksissa kunnan talousarviossa varattuihin määrärahoihin. Kunnan tulisi kuitenkin varata riittävästi määrärahoja palveluihin vastaamaan kunnassa esiintyvää tarvetta. Palveluja myönnetään määrärahojen puitteissa yksilöllisen tarveharkinnan perusteella.

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY
KUVITUS JA GRAAFINEN SUUNNITTELU: MIKA AALTO-SETÄLÄ, OTSOMARIA OY

1 TYYPILLISIMMÄT PALVELUT IKÄKAUSITTAIN

ALLA ON LISTATTU ikäkausittain tyypillisimpiä palveluita ja tukitoimia, joita kehitysvammainen lapsi perheineen voi tarvita ja saada. Useimpien palveluiden saamiselle ei kuitenkaan ole asetettu ikärajoja. Myös muita kuin kussakin listassa mainittuja palveluita kannattaa hakea silloin, kun ne ovat lapselle tai perheelle tarpeen.

Raskausaika

- sikiöseulonta 3
- sikiödiagnostiikka 3
- perinnöllisyysneuvonta 4
- ensitieto 4
- ensitukiryhmäistunto (ETRI) 4

Syntymä ja vauva-aika

- ensitieto 4
- ensitukiryhmäistunto (ETRI) 4
- neuvolapalvelut 7
- sopeutumisvalmennus 5
- palvelusuunnitelma 4
- erityishuolto-ohjelma (EHO) 4
- kuntoutussuunnitelma 4
- lääkinällinen kuntoutus ja terapiat 7
- apuvälineet 7
- kommunikointi ja kommunikaation tuki 7
- omaishoidon tuki 5
- kotipalvelu ja muut perhepalvelut 5
- palveluasuminen kotona tai kodin ulkopuolella 5
- lyhytaikaishoito ja loma-ajan hoito 5
- kuntoutusraha (vanhemmalle) 5
- erityishoitoraha sairaan alle 16-v. lapsen vanhemmalle 6
- alle 16-vuotiaan vammaistuki 9
- sairaudesta tai kuntoutuksesta johtuvat matkakustannukset 6
- lääkekorvaukset 7
- terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto 7
- toimeentulon tuki 9
- veronmaksukyvyyn alentumisvähennys 9

Leikki-ikä

- ensitieto 4
- ensitukiryhmäistunto (ETRI) 4
- sopeutumisvalmennus 5
- palvelusuunnitelma 4
- erityishuolto-ohjelma (EHO) 4
- kuntoutussuunnitelma 4
- lääkinällinen kuntoutus ja terapiat 7
- apuvälineet 7
- kommunikointi ja kommunikaation tuki 7
- neuvolapalvelut ja 4-vuotiaan koulukypsyysarvio 7
- hammashuolto 7
- hoitotarvikkeet 7

- varhaiskasvatus 8
- esiopetus 8
- kuljetukset esiopetukseen 6
- omaishoidon tuki 5
- lyhytaikaishoito ja loma-ajan hoito 5
- kotipalvelu ja muut perhepalvelut 5
- asunnon muutostyöt 5
- palveluasuminen kotona tai kodin ulkopuolella 5
- autoasiat 6
- erityishuollon kuljetukset 6
- vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut 6
- kuntoutusraha (vanhemmalle) 5
- erityishoitoraha sairaan alle 16-v. lapsen vanhemmalle 6
- ylimääräiset erityisravintokustannukset 5
- ylimääräiset vaatekustannukset 5
- alle 16-vuotiaan vammaistuki 9
- sairaudesta tai kuntoutuksesta johtuvat matkakustannukset 6
- lääkekorvaukset 7
- terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto 7
- toimeentulon tuki 9
- veronmaksukyvyyn alentumisvähennys 9

Alakouluikä

- ensitieto 4
- sopeutumisvalmennus 5
- palvelusuunnitelma 4
- erityishuolto-ohjelma (EHO) 4
- kuntoutussuunnitelma 4
- lääkinällinen kuntoutus ja terapiat 7
- apuvälineet 7
- kommunikointi ja kommunikaation tuki 7
- omaishoidon tuki 5
- lyhytaikaishoito ja loma-ajan hoito 5
- kotipalvelu ja muut perhepalvelut 5
- asunnon muutostyöt 5
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen tarvittavat välineet, koneet ja laitteet 5
- koulunkäynti 8
- aamu- ja iltapäivätoiminta 8
- koulukuljetukset ja kuljetukset aamu- ja iltapäivätoimintaan 6
- kouluterveydenhuolto 7
- hammashuolto 7
- hoitotarvikkeet 7
- henkilökohtainen apu 5
- vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut 6
- erityishuollon kuljetukset 6
- palveluasuminen kotona tai kodin ulkopuolella 5
- kuntoutusraha (vanhemmalle) 5
- erityishoitoraha sairaan alle 16-v. lapsen vanhemmalle 6
- ylimääräiset erityisravintokustannukset 5
- ylimääräiset vaatekustannukset 5
- alle 16-vuotiaan vammaistuki 9
- sairaudesta tai kuntoutuksesta johtuvat matkakustannukset 6
- lääkekorvaukset 7
- terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto 7
- toimeentulon tuki 9
- veronmaksukyvyyn alentumisvähennys 9

Yläkouluikästä 17 ikävuoteen asti	s.
- sopeutumisvalmennus	5
- palvelusuunnitelma	4
- erityishuolto-ohjelma (EHO)	4
- kuntoutussuunnitelma	4
- lääkinällinen kuntoutus ja terapiat	7
- apuvälineet	7
- kommunikointi ja kommunikaation tuki	7
- omaishoidon tuki	5
- lyhytaikaishoito ja loma-ajan hoito	5
- kotipalvelu ja muut perhepalvelut	5
- asunnon muutostyöt	5
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	5
- koulunkäynti	8
- aamu- ja iltapäivätoiminta	8
- koulukuljetukset ja kuljetukset aamu- ja iltapäivätoimintaan	6
- kouluterveydenhuolto	7
- hammashuolto	7
- hoitotarvikkeet	7
- henkilökohtainen apu	5
- vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut	6
- erityishuollon kuljetukset	6
- palveluasuminen kotona tai kodin ulkopuolella	5
- jatko-opinnot peruskoulun jälkeen sekä nuorisotakuu	8
- koulutuskokeilut	8
- nuoren kuntoutusraha	9
- kuntoutusraha (vanhemmalle)	5
- erityishoitoraha sairaan alle 16-v. lapsen vanhemmalle	6
- ylimääräiset erityisravintokustannukset	5
- ylimääräiset erityisvaatetus-kustannukset	5
- alle ja yli 16-vuotiaan vammaistuet	9
- sairaudesta tai kuntoutuksesta johtuvat matkakustannukset	6
- lääkekorvaukset	7
- terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto	7
- toimeentulon tuki	9
- veronmaksukyvyyn alentumisvähennys	9

2 RASKAUSAIKA JA SYNTYMÄ

Sikiöseulonta

Raskausaikaisilla seulontatutkimuksilla pyritään selvittämään mahdolliset sikiön poikkeavuudet. Seulontoihin osallistuminen on aina vapaaehtoista.

> **Lisätieto:** www.verneri.net/yleis/raskaus

Sikiödiagnostiikka

Istukanäytetutkimuksella ja lapsivesitutkimuksella voidaan tutkia erilaisia sikiön kehityshäiriöitä, kuten kromosomipoikkeavuuksia ja perinnöllisiä geenivirheitä johtuvia sairauksia. Kaikkia vammoja ei pystytä seulomaan millään toimenpiteellä ja iso osa kehityshäiriöistä

riöstä ilmenee vasta lapsen kasvaessa. Tutkimustulokset eivät myöskään ole täysin varmoja. Kaikkiin tutkimuksiin osallistuminen on aina vapaaehtoista.

> **Lisätiedot:** www.vaestoliitto.fi/perinnollisyys/perinnollisyysneuvonta/sikiotutkimukset/

Perinnöllisyysneuvonta

Perinnöllisyysneuvonnassa asiakas (perhe) saa tietoa sairaudesta, sen periytymisestä ja uusiutumiseriskistä. Perinnöllisyysneuvonnan perustana on tarkka diagnoosi, mikä yleensä vaatii perehtymistä perheen sairaushistoriaan jo ennen käyntiä. Myös sisarukset on huomioitu neuvonnassa. Perinnöllisyysneuvontaa antavat yliopistosairaaloiden poliklinikat, Folkhälsan ja Norio-keskuksen perinnöllisyysklinikka, jossa keskitytään lähinnä harvinaisten oireyhtymien perinnöllisyysneuvontaan.

> **Lisätiedot:** www.norio-keskus.fi/fi/perinnollisyys/

Ensitiieto

Usein ensitiedolla viitataan hetkeen, jona lääkäri tai muu ammattilainen ilmoittaa vanhemmalle lapsen vammasta tai sairaudesta. Laajemmin ymmärrettynä ensitiieto on laaja kokonaisuus: tiedon ja tuen saamista asioihin, joita perheessä herää eri elämäntilanteissa; raskausaikana, lapsen syntymässä, lapsen varttuessa tai joskus vasta vuosien kuluttua. Tämä tieto koskettaa aina koko perhettä ja se vaikuttaa koko perheen loppuelämään.

Hyvä ensitiieto on yhteistyön tulos. Ensitietotilanteessa tulee saada tietoa siten, että se vahvistaa koko perheen selviytymistä ja tukee perheen arkea ja tulevaisuuden suunnittelua. Vanhemmilla, lapsella ja hänen sisaruksillaan on oikeus saada rehellistä, ymmärrettävää,

mahdollisuuksia ja toivoa ylläpitävää tietoa sairaudesta ja vammasta sekä näiden hoidosta ja ennusteesta.

Ensitutkirymäistunto (ETRI)

ETRI tulee sanasta ensitutkirymäistunto ja tarkoittaa keskustelumahdollisuutta tarjoavaa ensitutkitapaamista uuden perheenjäsenen vanhemmille ja heidän nimeämilleen henkilöille, joiden elämää hämmentää tieto erityisestä lapsesta. Ensitutkitapaaminen voidaan järjestää vanhempien toivomuksesta. Vanhemmat saavat päättää keitä tapaamiseen kutsutaan paikalle. Usein mukana ovat vertaisvanhemmat, joilla itsellään on kehitysvammainen lapsi. Ensitutkitapaamisia vetävät tehtävään koulutetut sosiaali- ja terveysalan työntekijät.

Ensitutkitapaaminen voidaan järjestää silloin, kun lapsen tai sikiön vammaisuus todetaan. Jos lapsen vammaisuus todetaan raskauden aikana, istunto on mahdollista järjestää tuolloin.

3 PALVELUIDEN SUUNNITTELU

Palvelusuunnitelma

Palvelusuunnitelma, jota saatetaan uudistetun sosiaalihuoltolain terminologian mukaisesti kutsua myös asiakassuunnitelmaksi tai esimerkiksi asiakas- ja palvelusuunnitelmaksi, on kirjallinen suunnitelma palveluista ja tukitoimista, joita vammainen henkilö tarvitsee selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä. Palvelusuunnitelma laaditaan yhteistyössä perheen ja sosiaalitoimen kesken. Jokaista palvelusuunnitelmassa mainittua palvelua tulee hakea erikseen ja saada siitä kirjallinen päätös

muutoksenhakuohjeineen. Erytystä tukea tarvitsevalle lapselle voi myös tulla laadittavaksi sosiaalihuoltolain mukainen hoidon ja huolenpidon turvaava päätös, joka on luonteeltaan erityishuolto-ohjelmaa muistuttava kokoava päätös asiakkaan tarvitsemista sosiaalihuollon palveluista.

Palvelusuunnitelman työstäminen on prosessi, jossa käydään sosiaalitoimen viranomaisen kanssa laaja-alaisesti läpi lapsen tai nuoren ja hänen perheensä elämäntilanne sekä erilaisissa arjen tilanteissa olevat tuen ja avun tarpeet. Tässä vaiheessa on hyvä tuoda esille henkilön vammasta johtuvien palvelutarpeiden lisäksi myös perheen ja esimerkiksi sisarusten tarpeet. Palvelusuunnitelmaprosessin tulee olla vuorovaikutteinen ja keskustelevalta, jolloin voidaan yhdessä miettiä henkilölle ja perheelle tarkoituksenmukaisimmat palvelut ja niiden järjestämistavat.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Erytishuolto-ohjelma

Erytishuolto-ohjelma (EHO) laaditaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa ja siihen kirjataan ne palvelut, jotka henkilö saa kehitysvammailain nojalla. Erytishuolto-ohjelma on hallintopäätös siinä mainituista palveluista, ja siihen voi hakea muutosta aluehallintovirastosta. Erytishuolto-ohjelman laatimisesta vastaa kunta ja/tai kuntayhtymä.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Kuntoutussuunnitelma

Kuntoutussuunnitelma laaditaan julkisessa terveydenhuollossa lapsen kuntoutuksen järjestämisen tueksi. Siinä suositellaan tarvittavia terapia- ja muita kuntoutusmuotoja. Suunnitelma laaditaan moniammatillisessa työryhmässä yhteistyössä lapsen ja hänen läheistensä kanssa. Työryhmään voivat kuulua lääkärin lisäksi esimerkiksi psykologi, sosiaalityöntekijä, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti.

> **Lisätiedot:** *terveydenhuolto.*

Muita lapselle laadittavia suunnitelmia

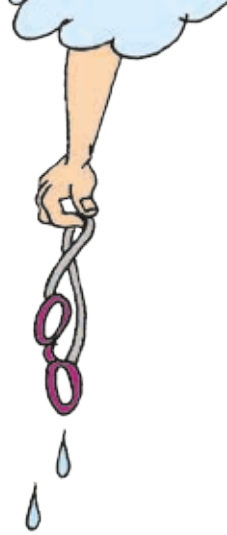
Muita lapselle laadittavia suunnitelmia ovat esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma (VASU), perusopetuksen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) sekä omaishoitotilanteissa omaishoitopiiksen liitteeksi laadittava hoito- ja palvelusuunnitelma.

Neuvonta ja ohjaus

Neuvonta ja ohjaus kehitysvammaiselle lapselle ja hänen perheelleen on sosiaalihuollon viranhaltijoiden ja työntekijöiden (esimerkiksi kunnan tai kuntayhtymän sosiaalityöntekijät sekä kuntoutus-, palvelu- ja sosiaalihoaja) vastuulla. Heidän tehtävänsä on antaa tietoa, neuvoa ja ohjata kehitysvammaista lasta ja hänen läheisiään. Työntekijän velvollisuus on myös kertoa erilaisista palveluvaihtoehdoista vaikutuksineen mukaan lukien palveluista perittävät maksut.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

4 ARKEA TUKEVAT PALVELUT

Palveluasuminen kotona

(subjektiivinen oikeus)

- Lapsen kotona asumisen mahdollistamiseksi voi saada erilaisia palveluita, kuten omaishoidon tukea, kotiapua, lyhytaikais-hoitoa tai henkilökohtaista apua.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Palveluasuminen kodin ulkopuolella

(subjektiivinen oikeus)

- Viimesijainen vaihtoehto on lapsen asuminen kodin ulkopuolella lähtökohtaisesti perhehoidossa tai alaikäisille tarkoitettussa asumisyksikössä. Kunnasta saa tietoa asumisen eri vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista, esimerkiksi mahdollisista asiakasmaksuista.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

(subjektiivinen oikeus)

- Kunta korvaa vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kiinteästi kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Edellytyksenä on, että lapsi vammansa tai sairautensa johdosta tarvitsee niitä välttämättä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.
- Korvattavia muutostöitä voivat olla esimerkiksi ovien leventäminen, luiskien rakentaminen tai wc- ja pesutilojen välttämättömät muutostyöt. Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita voivat olla esimerkiksi turvahälytysjärjestelmät, nostolaitteet, porrashissi tai muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet.
- Asunnon muutostöiksi luetaan myös niiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä läheisyydestä, kuten pihalta.
- Asunnonmuutostöitä (myös uudisrakentamista) suunniteltaessa kannattaa ottaa hyvissä ajoin yhteyttä kuntaan.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Henkilökohtainen apu

(subjektiivinen oikeus)

- Lapsen kasvaessa hänellä on muiden samanikäisten lasten tavoin oikeus itsenäiseen toimimiseen ympäristössä. Tähän itsenäistymisen tukemiseen, joka voi olla esim. harrastuksissa käymistä tai muuta vapaa-ajan toimintaa, on oikeus saada henkilökohtaista apua, jota myönnetään normaalisti vähintään 30 tuntia/kk.
- Esimerkiksi 10-vuotias lapsi voi käydä henkilökohtaisen avustajan kanssa uimassa, jääkiekkopeleissä tai jossain muussa harrastuksessa.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Lyhytaikaishoito ja loma-ajan hoito

- Perheen jaksamisen tai lapsen kuntoutuksen tukemiseksi lapselle voidaan tarvittaessa järjestää lyhytaikais-/tilapäishoitoa. Kunnissa on käytössä erilaisia lyhytaikais-hoidon järjestämistapoja kuten perhehoito, perhelomitus tai hoito lapsille tarkoitettussa asumisyksikössä. Kehitysvammaiselle lapselle tulee kehitysvammalain perusteella järjestää myös tarvittava hoito koulujen loma-aikoina.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Omaishoidon tuki

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Omaishoidon tuki muodostuu lapselle annettavista palveluista, hoitajan hoitopalkkiosta ja vapaapäivistä (3 vrk/kk) sekä omaishoitoa tukevista palveluista kuten lakisääteisen vapaan lisäksi myönnettävistä virkistysvapaista. Omaishoidon tuesta tehdään omaishoitosopimus, johon liitetään hoito- ja palvelusuunnitelma. Hoitopalkkio määräytyy vammaisen lapsen hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Omaishoidon tuen kuntakohtaiset myöntämiskriteerit saa kunnan kotisivuilta tai sosiaalitoimesta.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Lapsiperheiden kotipalvelu ja muut perhepalvelut

- Kunnilla on sosiaalihuoltolain mukaan velvollisuus järjestää kotipalveluita. Lapsiperheillä on subjektiivinen oikeus saada lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi välttämättömät kotipalvelua kuten lasten- kodinhoitoapua esimerkiksi jaksamisen tueksi ja erilaissa kriisitilanteissa.
- Myitakin ennaltaehkäiseviä lasten ja perheiden palveluita kuten perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätointintaa tulee uudistetun sosiaalihuoltolain mukaan olla kunnissa saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Vammaisen lapsen kotiin voidaan arjessa selviytymisen tueksi tarvita erilaisia välineitä tai teknisiä ratkaisuja. Näiden välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta voi saada korvausta puolet niiden kohtuullisista hankintakustannuksista, tai kustannukset voidaan korvata kokonaan.
- Vammaiselle lapselle tärkeitä harrastus- ja toimintavälineitä voidaan korvata samojen periaatteiden mukaan.
- Terveydenhuollosta saatavista apuvälineistä ks. kohta "Apuvälineet".

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Ylimääräiset erityisravintokustannukset

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Lapsen tarvitsemasta erityisravinnosta aiheutuvista kustannuksista voi saada korvausta, kun erityisravinnon tarve on lääketieteellisesti selvitetty ja välttämätön.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Ylimääräiset vaatekustannukset

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Joissakin tilanteissa lapselle on tarpeen vammaan johdosta hankkia erikoisvaatteita tai -kenkiä (esimerkiksi pukeutumista helpottavat erikoisulkoiluhaalarit). Näiden erikoisvaatteiden tai -jalkineiden teettämisestä aiheutuvista kustannuksista voi saada korvausta, joka on yleensä samankaltaisen normaalin vaateen ja erikoisvaateen hinnan erotuksen suuruinen. Korvausta voi saada myös kustannuksista, jotka aiheutuvat vammasta johtuvasta vaatteiden tavanomaisista suuremmasta kulumisesta.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi.

Sopeutumisvalmennus

- Uudessa tilanteessa vammaiselle lapselle ja hänen perheelleen voidaan myöntää sopeutumisvalmennusta terveydenhuollon, Kelan tai vammaispalveluiden kautta. Kurseille tarvitaan yleensä lääkärinlausunto, jossa suositellaan sopeutumisvalmennusta.
- Tukiliiton kurseista saa lisätietoa nettisivuiltamme: www.kvtl.fi/fi/kurssit-ja-koulutus/
- Kunta voi myöntää sopeutumisvalmennuksena myös mm. tukiviittomaopetusta.

> **Lisätiedot:** sosiaalitoimi, Kela ja terveydenhuolto.

Kuntoutusraha

- Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskursien ajalta voidaan vanhemmille maksaa kuntoutusrahaa. Omaisen tai läheisen kuntoutukseen osallistumisen tarpeellisuus on aina perusteltava kuntoutussuunnitelmassa.

> **Lisätiedot:** Kela.

Erityishoitoraha sairaan alle 16-vuotiaan lapsen vanhemmalle

- Erityishoitoraha myönnetään alle 16-vuotiaan lapsen vanhemmalle, joka on tilapäisesti estynyt tekemästä työtään lapsen sairaanhoitoon tai kuntoutukseen osallistumisen vuoksi eikä saa työtuloa tältä ajalta.
- Kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssin osalta erityishoitorahaa voi saada esimerkiksi kuntoutusrahan omavastuupäivältä.

> **Lisätiedot:** *Kela.*

5 LIKKUMINEN

Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut

(subjektiivinen oikeus)

- Kuljetuspalveluun on oikeutettu vaikeavammaisen lapsi, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia voi käyttää julkisia joukko-liikennevälineitä. Vaikeavammaisuus voi johtua myös esimerkiksi hahmottamisvaikeuksista, pelkotiiloista tai käytöshäiriöistä. Tarvittaessa tulee saada myös kuljetuspalveluun liittyvää saattajapalvelua. Kuljetuspalvelua myönnetään vähintään 18 yhden-suuntaista asiointi- ja vapaa-ajan matkaa käytettäväksi kotikunnassa ja sen lähikunnissa. Lisäksi opiskelumatkoja järjestetään tarvittava määrä. Kuljetuksista voidaan periä enintään julkisen liikenteen maksua vastaava omavastuuosuus.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Kuljetukset erityishuollon toteuttamiseksi

- Kehitysvammalain nojalla erityishuollona myönnettyjen palveluiden (esimerkiksi lyhytaikaishoito) toteuttamiseksi välttämättömät matkat ovat lapselle maksuttomia. Ne kirjataan myös erityishuolto-ohjelmaan.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Esikoulu- ja koulukuljetukset saattajineen

- Esikoulu- ja kouluikäisellä lapsella on oikeus maksuttomaan kuljetukseen perusopetuslain mukaisesti, kun matka on viittä kilometriä pidempi.
- Kuljetuksissa tulee ottaa huomioon myös lapsen ikä ja muut olosuhteet. Jos matka on liian vaikea, rasittava tai vaarallinen, lapsella on oikeus kuljetukseen myös lyhyemmällä matkalla. Tarvittaessa järjestetään saattaja matkan ajalle.

> **Lisätiedot:** *koulutoimi ja varhaiskasvatus.*

Kuljetukset aamu- ja iltapäivätoimintaan saattajineen

- Perusopetuslain mukaan koululaisten tulisi olla oikeus käyttää koulumatkaetutusta. Tarvittaessa myös järjestetään saattaja matkan ajalle.
- Jos aamu- ja iltapäivätoiminta on järjestetty erityishuollona, kehitysvammaisella lapsella on oikeus saada maksutta välttämättömät kuljetukset tarvittavine saattajapalveluineen.

> **Lisätiedot:** *koulutoimi ja sosiaalitoimi.*

Sairaudesta tai kuntoutuksesta johtuvat matkakustannukset

- Sairausrakuutus korvaa matkat mm. sairaalaan, poliklinikalle tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön sekä Kelan myöntämiin terapioihin. Myös sairauden hoitoon kuuluvien apuvälineiden hankkimiseen ja ylläpitämiseen liittyvistä matkoista voi saada korvausta. Näistä matkoista korvataan matkakohtaisen omavastuun ylittävä osuus. Kun itse maksetut osuudet ylittävät tietyn omavastuuosuuden kalenterivuoden aikana, ylittävä osa korvataan kokonaan.

> **Lisätiedot:** *Kela.*

Avustus auton hankintaan

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Jos auto on tarpeen päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi, voidaan hakea korvausta auton hankintakustannuksista vaikeavammaisen lapsen kuljettamista varten. Kunta voi korvata puolet uuden tai käytetyn auton todellisista hankintakustannuksista. Kotikunnasta kannattaa hakea päätös asiasta ennen auton ostoa.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Auton muutostyöt

(määrärahasidonnainen tukitoimi)

- Vamman vaatimista välttämättömistä muutostöistä vakiomalliseen autoon (esimerkiksi pyörätuolin nostolaite) voi saada korvausta. Auton käyttöä helpottavista laitteista (esimerkiksi lisälämmitin) aiheutuvista kustannuksista voidaan korvata puolet.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

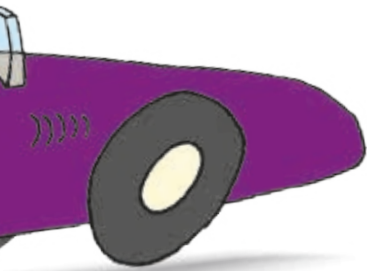
Vammaisen henkilön pysäköintilupa

- Vammaisen pysäköintiluvan voi saada myös vaikeasti vammaisen henkilön kuljettamista varten. Pysäköintilupa on henkilökohtainen. Sitä haetaan Liikenteen turvallisuusvirasto Trafin palveluntuottajan Ajovarman palvelupisteestä, ja sen hakemiseen tarvitaan lääkärintodistus. Lääkäri päättää luvan myöntämisedellytysten täyttymisestä. Pysäköintiluvan voi saada myös lapsi ja synnävä voi olla muukin itsenäisen liikkumisen estävä syy kuin liikuntavamman.

> **Lisätiedot:** *Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi.*

Autoveronpalautus ja -huojennus

- Autoveronpalautusta tai veron huojentamista voi hakea uutena ostettuun tai ulkomailta käytettynä ostettuun ja Suomessa ensi kertaa rekisteröitävään autoon.

- Auton käyttötarkoitukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska autoa on pääsääntöisesti käytettävä vammaisen henkilön kuljettamiseen.

> **Lisätiedot:** *Tulli.*

Vapautus ajoneuvoverosta

- Ajoneuvoveron perusverosta voidaan myöntää vapautus vammaisuuden perusteella. Vapautus ei koske ns. diesilveroa eli käytövoimaveroa.

> **Lisätiedot:** *Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi.*

6 KOMMUNIKOINTI

Puhevammaisen lapsen kommunikaatio-opetus

(määrärahasidonnainen palvelu)

- Puhevammaiselle lapselle voidaan myöntää kommunikaatio-opetusta sopeutumisvalmennuksena esimerkiksi, jos puheenkehitys viivästyy. Tämä voi sisältää esimerkiksi tukiviittomien ja erilaisten kuvakommunikaatiomenetelmien opetuksen ja ohjauksen lapselle ja hänen läheisilleen. Kommunikaatio-opetusta voidaan järjestää yksilö-, perhe- tai ryhmämuotoisena.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi.*

Kommunikaation apuvälineet

- Kommunikoinnin apuvälinepalvelut kuuluvat kunnan vastuulla olevaan lääkinälliseen kuntoutukseen. Kommunikoinnin apuvälineet kuuluvat yleensä erikoissairaanhoidosta luovutettaviin apuvälineisiin.
- Kommunikoinnin ja tietokoneen käytön apuvälinepalveluita tarjoavat Tikoteekki-verkostoon kuuluvat erikoissairaanhoidon yksiköt.

> **Lisätiedot:** *sosiaalitoimi ja terveydenhuolto.*

Tulkkauspalvelut

- Kuulo- tai puhevammaisella lapsella on oikeus käyttää Kelan tulkkauspalvelua vähintään 180 tuntia vuodessa. Kuulonäkövammaisella lapsella on oikeus käyttää tulkkauspalvelua vähintään 360 tuntia vuodessa. Palveluja voi saada esimerkiksi opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen ja virkistyksen yhteydessä tapahtuvaan tulkkaukseen. Opintoihin liittyvää opiskelutulkkausta voi saada siinä laajuudessa kuin sitä välttämättä tarvitsee. Tulkkauksuntuja voi saada enemmänkin kuin vähimmäismäärän, jos se on tarpeen.

> **Lisätiedot:** *Kela.*

7 TERVEYDENHUOLTO JA KUNTOUTUS

Neuvolapalvelut

- Jokaisella lapsella on oikeus kunnan neuvola- ja terveystieteisiin. Jotkut kunnat ostavat lisäksi erityisneuvolapalveluita ostopalveluna kuntayhtymiltä. Lapsen neuvola vastaa yhteistyössä muiden tarvittavien tahojen kanssa lapsen kehityksen ja kuntoutuksen seurannasta.
- Jokaiselle lapselle tehdään 4-vuotisneuvolatarkastuksessa koulukypsyysarvio. Tämän jälkeen mietitään esimerkiksi pidennetyt oppivelvollisuuden tarvetta tai koulun aloitusten myöhentämistä.

> **Lisätiedot:** *kunnan terveydenhuolto.*

Kouluterveydenhuolto

- Jokaisella lapsella on oikeus kunnan kouluterveydenhuollon palveluihin.

> **Lisätiedot:** *koulutoimi ja terveydenhuolto.*

Hammashuolto

- Jokaisella lapsella on oikeus kunnan hammashuollon palveluihin.
- Tarvittaessa voi saada lähetteen erityispuhelinpalveluihin. Esimerkiksi joskus kehitysvammaisen lapsen hampaiden paikkaaminen onnistuu vain narkoosihoidossa. Vamman johdosta tarvittavat palvelut tulisi saada maksuttomana erityishuoltona.

> **Lisätiedot:** *kunnan terveydenhuolto.*

Lääkinällinen kuntoutus ja terapiat

- Kela järjestää vaativaa lääkinällistä kuntoutusta, harkinnanvaraista kuntoutusta sekä maksaa kuntoutustoimenpiteiden ajalta toimeentulon turvaksi kuntoutusrahaa. Lääkinällistä kuntoutusta ovat mm. fysioterapia, puhe-, musiikki- ja ratsastusterapiat, sopeutumisvalmennus sekä kuntoutusjakso ja -kurssit.

- Kelan vaikeavammaisten lääkinällisen kuntoutuksen myöntäminen ei enää edellytä, että lapselle on myönnetty Kelan korotettu tai ylin vammaistuki.

- Harkinnanvaraisena kuntoutuksena voi saada esimerkiksi sopeutumisvalmennusta.

- Tarvittavan lääkinällisen kuntoutuksen järjestämisvelvollisuus on kunnilla, jos kuntoutus ei kuulu Kelan tai erityislainsäädännön perusteella muun tahon järjestettäväksi.

> **Lisätiedot:** *Kela ja kunnan terveydenhuolto.*

Apuvälineet

- Lapsen tarvitsemia liikkumisen, henkilökohtaisen suoriutumisen ja kommunikoinnin apuvälineitä myöntää lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä julkinen terveydenhuolto, esimerkiksi keskussairaaloiden apuvälineyksiköt. Apuvälineistä tulee olla suositus kuntoutussuunnitelmassa, ja ne ovat lapselle maksuttomia.

- Vammaiselle lapselle tärkeitä harrastus- ja toimintavälineitä voidaan harkinnanvaraisesti korvata kunnan sosiaalitoimesta.

- Kela voi aikaisintaan peruskoulun 7. luokalta alkaen myöntää apuvälineitä (esim. tietokone) opiskelusta selviytymiseksi vaikeavammaisille henkilöille, kun kyse on työelämään tähtäävästä ammatillisesta koulutuksesta tai yleissivistävästä opiskelusta.

> **Lisätiedot:** *terveydenhuolto, sosiaalitoimi ja Kela.*

Hoitotarvikkeet

- Terveyskeskus myöntää vamman johdosta vaippoja niitä päivittäin tarvitsevalle lapselle maksuttomina hoitotarvikkeina normaalin vaippa-ajan ylityksessä. Myös muita vamman tai sairauden vuoksi tarvittavia hoitotarvikkeita kuten ravitsemukseen liittyvät erityistarvikkeet voi lääkärin arvion perusteella saada terveyskeskuksen kautta.

> **Lisätiedot:** *terveyskeskus.*

Lääkekorvaukset

- Lääkkeistä saa joko peruskorvausta tai erityiskorvausta prosenttiosuutena suoraan lääkkeen hinnasta. Vuonna 2016 käytönotettua alkuomavastuuta ei peritä alle 18-vuotiailta.

- Kun tietty omavastuuosuus vuodessa (ns. lääkekatto) ylittyy, jokaisesta korvattavasta lääkkeestä maksetaan enää minimiomavastuu.

> **Lisätiedot:** *Kela.*

Terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto

- Julkisten terveystieteiden maksuilla on kalenterivuositainen maksukatto. Sen täyttymisen jälkeen asiakasmaksuja ei enää peritä lukuun ottamatta lyhytaikaisen laitoshoidon ns. ylläpitomaksua. Perheen alaikäisten lasten asiakasmaksut otetaan huomioon huoltajan/huoltajien maksukaton kertymään.

> **Lisätiedot:** *terveydenhuolto.*

8 VARHAISKASVATUS, KOULU JA JATKO-OPINNOT

Varhaiskasvatus

- Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatustilain mukaiseen varhaiskasvatukseen. 1.8.2016 alkaen lakisääteinen oikeus varhaiskasvatukseen rajautuu kuitenkin 20 tuntiin viikossa, elleivät lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työskentele tai opiskele päätoimisesti. Kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen on tällöinkin oikeus, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.
  - Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma (VASU), jonka tekemiseen lapsen huoltajat osallistuvat. Tässä suunnitelmassa ja lapselle tehtävässä kuntoutussuunnitelmassa otetaan huomioon lapset erityistarpeet varhaiskasvatuksen aikana ja mahdollisuudet päiväkotipäivän aikaiseen kuntoutukseen (mm. avustajan tarve tai kommunikaation tuki).
  - Kuntouttava päivähoito: Siltä osin kuin kehitysvammaisen lapsen varhaiskasvatus järjestetään kuntoutuksellisista syistä, se tulisi järjestää maksuttomana erityishuollon palveluna.
- > **Lisätiedot:** *varhaiskasvatus ja sosiaalitoimi.*

Esiopetus

- Jokaisella lapsella on oikeus esiopetukseen sinä vuonna, kun hän täyttää 6 vuotta. Lapsen on osallistuttava esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista.
- Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen oppivelvollisuus alkaa jo 6-vuotiaana, jolloin on osallistuttava esiopetukseen. Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaan esiopetus voi vanhempien sitä halutessa alkaa jo sinä vuonna, kun lapsi täyttää 5 vuotta. Jos lapsi aloittaa esiopetuksen 5-vuotiaana, niin koulu alkaa 7-vuotiaana, eikä koulun aloitusta voi tästä enää lykätä kuin poikkeuksellisesti.

- Jos lapsen perusopetuksen aloittamista on päätetty myöhentää, esiopetukseen on oikeus myös sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta.
- > **Lisätiedot:** *varhaiskasvatus ja koulutoimi.*

Koulunkäynti

- Lapsen oppivelvollisuus alkaa normaalisti, kun hän täyttää 7 vuotta. Kehitysvammaisen lapsi on yleensä pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Tällöin hänen oppivelvollisuutensa alkaa jo 6-vuotiaana ja kestää 11 vuotta.
  - Perusopetuslaissa on kolmiportainen oppimisen ja koulunkäynnin tukijärjestelmä. Tuki jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen.
  - Erityisestä tuesta tehdään muutoksenhakekelpoinen hallintopäätös. Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Erityisen tuen päätöstä tarkistetaan ainakin toisen luokan jälkeen ja ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä
  - Erityisen tuen päätöksessä määritellään oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, tarvittavat tulkintamis- ja avustajapalvelut ja muut tukitoimet (esimerkiksi apuvälineet) sekä mahdollisesti tarvittava opetuksen yksilöllistäminen. Perusopetuslain mukaan lähikoulun tulisi olla ensisijainen opetuksen järjestämispaikka. Tämä on lähtökohta myös erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opetuksen järjestämisessä.
  - HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma tehdään niille oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös. HOJKS:sta ei voi valittaa.
- > **Lisätiedot:** *koulutoimi.*

Aamu- ja iltapäivätoiminta

- Kunta voi perusopetuslain nojalla järjestää koululaisille toimintaa aamulla ennen koulupäivän alkua ja iltapäivällä koulupäivän jälkeen. Kehitysvammaisen lapsen tarvitsema aamu- ja iltapäivätoiminta tulisi viimeis-

tään 3. luokalta alkaen järjestää maksuttomana erityishuollon palveluna.

- > **Lisätiedot:** *koulutoimi ja sosiaalitoimi.*

Jatko-opinnot peruskoulun jälkeen

- Peruskoulun viimeisillä luokilla mietitään opinto-ohjaajan tuella tulevaisuutta ja nuoren jatko-opintovaihtoehtoja. Esimerkiksi erilaiset ammatilliset koulutukset tai valmentavat koulutukset voivat tulla kyseeseen. Myös oppisopimuskoulutus voi olla nuoren vaihtoehto.
  - Nuorisotakuuseen sisältyy koulutustakuu (www.nuorisotakuu.fi), jonka tarkoituksena on taata kaikille peruskoulun päättäneille nuorille koulutuspaikka.
  - Jos jatko-opiskelupaikkaa ei järjesty, on mahdollisuus kunnan tarjoamaan työ- tai päivätoimintaan.
- > **Lisätiedot:** *koulutoimi, oppilaitokset ja sosiaalitoimi.*

Koulutuskokeilut

- Ammatilliset erityisoppilaitokset järjestävät 1-2 viikon mittaisia koulutuskokeiluja. Koulutuskokeilujen tarkoituksena on selvittää nuoren kiinnostusta, soveltuvuutta ja valmiuksia valitsemallaan koulutuslallalla. Samalla arvioidaan opetukseen ja oppimiseen liittyvien tukitoimien tarvetta.
  - Maksusitoumuksen koulutuskokeiluun voi saada Kelasta, sosiaalitoimesta tai TE-palveluista (ammatinvalinnanohjaus).
  - Koulutuskokeilujen lisäksi osa oppilaitoksista järjestää lyhyempiä tutustumisjaksoja, joista sovitaan yleensä yksilöllisesti.
- > **Lisätiedot:** *oppilaitokset, Kela, sosiaalitoimi ja TE-palvelut.*

Nuoren kuntoutusraha

- 16-19 -vuotiaalla nuorella, jonka työkyky tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat pitkäaikaissairaudesta tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja joka tarvitsee tämän vuoksi erityisiä tukitoimia opiskelussa tai muussa kuntoutuksessa, on oikeus nuoren kuntoutusrahaan. Tavoitteena on ammatillisen kuntoutumisen varmistaminen ja työllistymisen edistäminen. Kuntoutusrahan saamista varten laaditaan opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma.

- Kuntoutusraha on aina ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Täten alle 20-vuotiaan osalta selvitetään aina ensin ammatillisen kuntoutumisen mahdollisuudet.
  - Työkyvyttömyyseläkettä voi saada 16-64-vuotias henkilö, joka ei sairauden, vian tai vamman vuoksi kykene ansaitsemaan toimeentuloaan. Työkykyä arvioidaan lääkärintuulon perusteella.
- > **Lisätiedot:** [Kela](#).

LINKKEJÄ LISÄTIETOOON

Seuraavista linkeistä saat oman kuntasi sosiaalitoimen lisäksi lisätietoja sosiaaliturvan asioista:

- www.kvtl.fi/fi/lakineuvonta
- www.vammaispalvelujenkasikirja.fi
- www.verneri.net/yleis/arki-ja-palvelut
- www.kela.fi

Muita hyviä linkkejä:

- **Tukiliiton Perheily-sivut:** www.perheily.fi
- **Paikalliset tukiyhdistykset:** www.kvtl.fi/fi/paikallinen-toiminta/jasenyhdistykset/
- **Kurssi- ja koulutustietoa (tietoa mm. Tukiliiton kurseista):** www.kvtl.fi/fi/kurssit-ja-koulutus/
- **Tietoa puhevammaisuudesta ja kommunikoinnin tuesta:** www.papunet.net
- **Tietoa Tukiliiton Malike-toiminnasta:** www.malike.fi

Sähköpostilistoja ja keskustelua:

- **Down-lasten perheiden kohtaustapa:** www.downiaiset.fi
- **Erityislaster Omaisat ELO ry:** www.erityislasteromaiset.fi
- **Jaatinen ry:** www.jaatinen.info
- **Leijonaemot:** www.leijonaemot.fi
- **Ruotsinkielisten erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden yhdistys:** www.bamsegruppen.org
- **Vernerit:** www.verneri.net/yleis/keskustelu

9 MUITA TALOUDELLISIA TUKIMUOTOJA

Alle ja yli 16-vuotiaan vammaistuet

- Kela voi myöntää lapselle alle 16-vuotiaan vammaistukea. Vammaistuki voidaan myöntää määräajaksi tai siihen asti, kun lapsi täyttää 16 vuotta.
  - Kela voi myöntää yli 16-vuotiaalle lapselle vammaistukea.
  - Vammaistukena voidaan myöntää perustukea, korotettua tukea tai ylintä tukea.
- > **Lisätiedot:** [Kela](#).

Toimeentulon tuki

- Toimeentulotuki on viimesijainen ja aina väliaikaiseksi tarkoitettu toimeentuloturvan muoto. Tuki on tarveharkintaista. Kela huolehtii perustoimeentulotuen myöntämisestä ja maksamisesta vuoden 2017 alusta alkaen. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea haetaan muutoksen jälkeenkin edelleen kunnan sosiaalitoimesta.
- > **Lisätiedot:** [sosiaalitoimi ja Kela](#).

Veromaksukyvyn alentumisvähennys

- Jos lapsen vanhempien veromaksukyky on esimerkiksi sairaudesta johtuvien poikkeuksellisten suurten kulujen vuoksi alentunut, voi tietyin edellytyksin saada ansiotuloista tehtävän veromaksukyvyn alentumisvähennyksen.
- > **Lisätiedot:** [verohallinto](#).